

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

دانشکده علوم انسانی ، گروه مدیریت دولتی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد "M.A"

گرایش : تحول

عنوان :

بررسی عوامل موثر بر فرار مالیاتی از دیدگاه ماموران مالیاتی استان سمنان

استاد راهنما :

دکتر نورالدین نوری

نگارش :

محمد رضا عامری

بهار ۱۳۹۴

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب محمدرضا عامری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته مدیریت که در تاریخ ۱۳۹۴/۲/۲۴ از پایان نامه / رساله خود تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر فرار مالیاتی از دیدگاه ماموران مالیاتی استان سمنان با کسب نمره ۱۷ و درجه خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می‌شوم :

(۱) این پایان نامه / رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ....) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

(۲) این پایان نامه/ رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه یا رساله را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

تقدیر و تشکر:

تقدیر و تشکر از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر نورالدین نوری که با نکته های دلاویز و گفته های بلند، صحیفه های سخن را علم پرور نمودند و همواره راهنما و راه گشای نگارنده در اتمام و اکمال پایان نامه بوده اند.

تقدیم به

تقدیم با بوسه بر دستان مادرم:

به او که نمی دانم از بزرگی اش بگویم یا مهربانی و سخاوت، سکوت، آرامش و .....

مادرم راه تمام زندگیست

مادرم دلخوشی همیشگیست

تقدیم به همسرم

که سایه مهربانیش سایه سار زندگی می باشد، او که اسوه صبر و تحمل بوده و مشکلات مسیر را
برایم تسهیل نمود.

تقدیم به فرزندان دلبندم

امید بخش جانم که آسایش آنها آرامش من است.

فهرست مطالب

صفحه

عناوین

Contents

چکیده : ۱

فصل اول : کلیات

۱-۱- مقدمه: ۳

۱-۲- بیان مسئله ۵

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش ۶

۱-۴- اهداف پژوهش ۷

۱-۵- مدل مفهومی پژوهش ۸

۱-۶- فرضیه‌های پژوهش ۹

۱-۷- تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها ۹

۱-۸- مدل فرایندی پژوهش ۱۰

۱-۹- قلمرو موضوع تحقیق: ۱۱

۱-۱۰- قلمرو مکانی تحقیق: ۱۱

۱-۱۱- قلمرو زمانی تحقیق: ۱۱

۱-۱۲- طرح تحقیق و شیوه تجزیه و تحلیل داده ها : ۱۱

فصل دوم : ادبیات و پیشینه پژوهش

- ۱-۲-۱ مقدمه: ۱۳
- ۲-۲-۲ مفهوم کلی مالیات ۱۳
- ۳-۲-۳ انواع مالیات ۱۵
- ۳-۲-۱-۱ مالیات مستقیم: ۱۵
- ۳-۲-۲-۲ مالیات غیر مستقیم: ۱۵
- ۴-۲-۴ نگرش مالیاتی مردم ۱۶
- ۵-۲-۵ فرار مالیاتی چیست؟ ۱۷
- ۵-۲-۱-۵ تمایز فرار مالیاتی و اجتناب مالیاتی ۱۷
- ۶-۲-۶ زمینه های پیدایش فرار مالیاتی ۱۸
- ۷-۲-۷ اندازه گیری فرار مالیاتی در ایران ۱۹
- ۸-۲-۸ ناکارآمدی نظام مالیاتی ایران علل و زمینه ها ۲۱
- ۸-۲-۱-۸-۱ قوانین و مقررات مالیاتی ۲۱
- ۸-۲-۲-۸-۲ فرآیندهای مالیاتی ۲۳
- ۸-۲-۳-۸-۳ منابع انسانی ۲۶
- ۸-۲-۴-۸-۴ مؤدیان مالیاتی ۲۹
- ۹-۲-۹-۲ بررسی عوامل موثر بر فرار از پرداخت مالیات ۳۲
- ۹-۲-۱-۹-۲ عوامل موثر در فرار مالیات ۳۴
- ۹-۲-۲-۹-۲ مشخصات یک سیستم مالیاتی مناسب ۳۴
- ۹-۲-۳-۹-۲ مشکلات و نارسایی های اصولی ساختار کنونی نظام مالیاتی ۳۵

- ۲-۱۰- مالیات بر ارزش افزوده، ضرورت‌ها، منافع و تاثیرات ۳۵
- ۲-۱۱- ضرورت اجرای مالیات بر ارزش افزوده ۳۷
- ۲-۱۲- مزایای مالیات بر ارزش افزوده ۳۸
- ۲-۱۲-۱- ایجاد منبع درآمدی با ثبات و انعطاف‌پذیر برای دولت ۳۸
- ۲-۱۲-۲- پایه‌ی مالیاتی گسترده ۳۸
- ۲-۱۲-۳- جلوگیری از فرار مالیاتی ۳۸
- ۲-۱۲-۴- خنثی بودن ۳۹
- ۲-۱۲-۵- تسهیل ورود به پیمان‌های منطقه‌ای و جهانی ۳۹
- ۲-۱۳- معایب مالیات بر ارزش افزوده ۴۰
- ۲-۱۳-۱- آثار تورمی مالیات بر ارزش افزوده ۴۰
- ۲-۱۳-۲- آثار تنازلی مالیات بر ارزش افزوده ۴۱
- ۲-۱۳-۳- پیشنهاداتی در زمینه مالیات بر ارزش افزوده ۴۲
- ۲-۱۴- اسلام و فرار مالیاتی ۴۳
- ۲-۱۵- مبانی نظری پژوهش ۴۷
- ۲-۱۵-۱- تعریف فرار مالیاتی و بررسی عوامل تشکیل دهنده آن ۴۸
- ۲-۱۵-۲- نرخ مالیات ۴۸
- ۲-۱۵-۳- قوانین پیچیده و متعدد مالیاتی ۵۱
- ۲-۱۵-۴- سرمایه اجتماعی ۵۲
- ۲-۱۵-۵- تورم ۵۳
- ۲-۱۶- پیشینه پژوهش ۵۴

۱۶-۲-۱-پیشینه داخلی:..... ۵۴

۱۶-۲-۲-پیشینه خارجی..... ۵۷

فصل سوم : روش پژوهش

۱-۳- مقدمه ۶۲

۲-۳- روش تحقیق..... ۶۲

۳-۳- جامعه آماری..... ۶۲

۴-۳- روش نمونه گیری..... ۶۲

۵-۳- حجم نمونه..... ۶۳

۶-۳- روش های جمع آوری داده ها..... ۶۳

۷-۳- روش آماری..... ۶۴

۸-۳- روایی ابزار پژوهش..... ۶۵

۹-۳- پایایی ابزار پژوهش..... ۶۶

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل یافته

۱-۴- مقدمه..... ۶۹

۲-۴- توصیف داده های جمعیت شناختی و عمومی به کمک آمار توصیفی..... ۷۰

۳-۴- آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش..... ۷۶

۴-۴- آمار توصیفی..... ۸۲

۱-۴-۴- آماره های توصیفی بررسی عوامل سیاسی..... ۸۲

۸۵	..... ۴-۲-آماره های توصیفی تاثیر عوامل اقتصادی
۸۷	..... ۴-۳-آماره های توصیفی تاثیر عوامل اجتماعی بر فرار مالیاتی
۸۹	..... ۴-۴-آماره های توصیفی تاثیر عوامل تکنولوژی بر فرار مالیاتی
۹۱	..... ۴-۵-آماره های توصیفی تاثیر عوامل محیطی بر فرار مالیاتی
۹۳	..... ۴-۶-آماره های توصیفی تاثیر عوامل قانونی بر فرار مالیاتی
۹۵	..... ۴-۵- نتایج تحلیل استنباطی

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

۹۹	..... ۵-۱- مقدمه
۱۰۰	..... ۵-۲- نتایج تجربی
۱۰۰	..... ۵-۲-۱- نتایج تجربی توصیفی
۱۰۲	..... ۵-۲-۲- نتایج استنباطی
۱۰۳	..... ۵-۳- بحث در نتایج
۱۰۶	..... ۵-۴- محدودیت های پژوهش :
۱۰۷	..... ۵-۵-پیشنهادهای تحقیق
۱۰۹	..... پیشنهادات بر گرفته از فرضیه چهارم: (عوامل تکنولوژی)
۱۱۰	..... پیشنهادات بر گرفته از فرضیه پنجم: (عوامل محیطی)
۱۱۰	..... پیشنهادات بر گرفته از فرضیه ششم: (عوامل قانونی)
۱۱۳	..... منابع فارسی :
۱۱۶	..... منابع غیر فارسی :

فهرست جداول

صفحه	عناوین
۶۳	جدول ۱-۳- جدول کد گذاری سوالات بر اساس مقیاس ۵ گزینه ای لیکرت.....
۶۴	جدول ۲-۳-سوالات مرتبط با شاخص های عوامل فرار مالیاتی.....
۷۵	جدول ۳-۳- شاخص های آمار توصیفی و پایایی عناوین مورد مطالعه.....
۷۵	جدول ۴-۳- آزمون آلفای کرونباخ جهت پایایی کل برای پرسشنامه.....
۷۰	جدول ۱-۴- توزیع فراوانی جامعه مورد مطالعه بر اساس شهرستانهای استان سمنان.....
۷۱	جدول ۲-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب جنسیت.....
۷۲	جدول ۳-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سن.....
۷۳	جدول ۴-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سنوات کاری.....
۸۳	جدول ۵-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب تحصیلات.....
۷۶	جدول ۶-۴- آزمون نرمال بودن عوامل سیاسی.....
۷۷	جدول ۷-۴- آزمون نرمال بودن عوامل اقتصادی.....
۷۸	جدول ۸-۴- آزمون نرمال بودن عوامل اجتماعی.....
۷۹	جدول ۹-۴- آزمون نرمال بودن عوامل تکنولوژی.....
۸۰	جدول ۱۰-۴- آزمون نرمال بودن عوامل محیطی.....
۸۱	جدول ۱۱-۴- آزمون نرمال بودن عوامل قانونی.....
۸۲	جدول ۱۲-۴- آماره های توصیفی بررسی عوامل سیاسی در فرار مالیاتی.....
۸۳	جدول ۱۳-۴- آماره توصیفی ارزیابی عوامل سیاسی در فرار مالیاتی.....
۸۵	جدول ۱۴-۴- آماره توصیفی ارزیابی عوامل اقتصادی در فرار مالیاتی.....

- جدول ۴-۱۵- آماره های توصیفی سوال های شاخص اندازه گیری عوامل اقتصادی و فرار مالیاتی ۸۷
- جدول ۴-۱۶- آماره توصیفی ارزیابی عوامل اجتماعی در فرار مالیاتی..... ۸۷
- جدول ۴-۱۷- آماره های توصیفی سوال های شاخص ارزیابی عوامل اجتماعی و فرار مالیاتی.. ۸۸
- جدول ۴-۱۸- آماره های توصیفی عوامل تکنولوژی بر فرار مالیاتی..... ۹۰
- جدول ۴-۱۹- آماره های توصیفی ارزیابی عوامل تکنولوژی بر فرار مالیاتی..... ۹۱
- جدول ۴-۲۰- آماره های توصیفی عوامل محیطی بر فرار مالیاتی..... ۹۲
- جدول ۴-۲۱- آماره های توصیفی ارزیابی عوامل محیطی بر فرار مالیاتی..... ۹۳
- جدول ۴-۲۲- آماره های توصیفی عوامل قانونی بر فرار مالیاتی..... ۹۴
- جدول ۴-۲۳- آماره های توصیفی ارزیابی عوامل قانونی بر فرار مالیاتی..... ۹۴
- جدول ۴-۲۴- آماره های توصیفی و آزمون تفاوت میانگین مربوط به عوامل سیاسی..... ۹۶
- جدول ۴-۲۵- آماره های توصیفی و آزمون تفاوت میانگین مربوط به شاخص های عوامل اقتصادی
..... ۹۶
- جدول ۴-۲۶- آماره های توصیفی و آزمون تفاوت میانگین مربوط به عوامل اجتماعی..... ۹۶
- جدول ۴-۲۷- آماره های توصیفی و آزمون تفاوت میانگین مربوط عوامل تکنولوژی..... ۹۷
- جدول ۴-۲۸- آماره های توصیفی و آزمون تفاوت میانگین مربوط عوامل محیطی..... ۹۸
- جدول ۴-۲۹- آماره های توصیفی و آزمون تفاوت میانگین مربوط عوامل قانونی..... ۹۸

فهرست نمودارها

صفحه

عناوین

Contents

نمودار ۱-۴- توزیع فراوانی جامعه مورد مطالعه بر اساس پراکندگی در شهرستانهای استان سمنان	۷۱
نمودار ۲-۴- توزیع فراوانی جامعه مورد مطالعه برحسب جنسیت	۷۱
نمودار ۳-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه برحسب سن	۷۳
نمودار ۴-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سنوات کاری	۷۴
نمودار ۵-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب تحصیلات	۷۵

چکیده :

این تحقیق با هدف مطالعه و بررسی عوامل موثر بر فرار مالیاتی از دیدگاه ماموران مالیاتی استان سمنان انجام شد. روش مورد استفاده این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی است و جامعه آماری آن شامل ماموران مالیاتی استان سمنان در سال ۱۳۹۳ می باشد. حجم نمونه مطابق با جدول مورگان انتخاب شده و روش نمونه گیری، روش نمونه گیری تصادفی ساده می باشد. ابزار پژوهش پرسشنامه ای محقق ساخته بود که پس از اعتباریابی و پایایی سنجی بر روی نمونه انتخابی در استان سمنان اجرا شد. این ابزار بر اساس شاخص های مورد مطالعه فرار مالیاتی و مدل پژوهش طراحی و تدوین شد تا وضعیت متغیرها را در قالب شش فرضیه مورد سنجش قرار دهد. یافته های پژوهش نشان داد عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل تکنولوژی، عوامل محیطی و عوامل قانونی بر فرار مالیاتی تاثیر گذار می باشد و تمامی این عوامل که در مدل پژوهش لحاظ شده، اثر مثبت و معنی داری بر فرار مالیاتی داشته اند. مقایسه نتایج حاصل از پژوهش حاضر و بررسی چارچوب و مدل نظری این پژوهش، بیانگر همسویی نتایج با تحقیقات مشابه در مورد فرضیه های مطرح شده بوده است.

واژه های کلیدی:

فرار مالیاتی، عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل تکنولوژی، عوامل محیطی، عوامل قانونی

فصل اول:

کلیات

۱-۱- مقدمه:

در بیشتر کشورها، بخش عمده ای از منابع درآمدی دولت، از طریق مالیات تامین می شود. سهم مالیات از کل درآمدهای عمومی در میان کشورها، متفاوت است و میزان آن بستگی به سطح توسعه و ساختار اقتصادی آنها دارد. در این میان، فرار مالیاتی و گریز از مالیات در کشورها باعث شده است تا درآمدهای مالیاتی کشورها، همواره از آنچه که برآورد می شود کمتر باشد و تمامی کشورها تلاش خود را برای کاهش این پدیده به کار می گیرند یا از طریق اصلاح نظام مالیاتی، به چاره جویی برمی خیزند.

به صورت کلی می توان درآمدهای دولت را به دو گروه عمده درآمدهای مالیاتی و غیرمالیاتی تقسیم نمود. در بودجه کشورهای صادرکننده نفت، درآمدهای حاصل از صادرات نفت و فرآورده های آن به عنوان بزرگ ترین منبع درآمد غیرمالیاتی به شمار می آید. شواهد اقتصاد ایران نیز نشان دهنده آن است که درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام و فرآورده های نفتی بخش قابل توجهی از درآمد دولت را تشکیل میدهد. البته وابستگی بودجه و درآمد دولت به دلارهای ارزی همواره یک سری عواقب منفی را برای اقتصاد کشور به دنبال داشته است (شفیعی و صبوری دیلمی، ۱۳۸۷)

در مقابل، درآمدهای مالیاتی قابل قبول ترین و مناسب ترین نوع آن از نظر اقتصادی است. به گونه ای که در بسیاری از کشورها درآمدهای مالیاتی در مقایسه با سایر منابع مهم درآمدی از اهمیت بیشتری برخوردار است. همچنین مالیات در جهت اجرای سیاست های اقتصادی اعم از توزیعی، مالی و حتی هدایت اقتصاد در مسیر اهداف کلان اقتصادی مانند تثبیت اقتصادی، ایجاد اشتغال، رشد اقتصادی و بهبود رفاه اجتماعی ابزاری کارآمد به شمار می آید. به عبارت دیگر، مقایسه این منبع مهم با سایر منابع، حاکی از آن است که هر چه سهم مالیاتها در تأمین مخارج دولت بیشتر باشد، آثار نامطلوب اقتصادی به میزان قابل توجهی کمتر خواهد بود. به همین دلیل در کشورهای پیشرفته بر خلاف کشورهای در حال توسعه، مالیات ها در تأمین مخارج دولت نقش بسیار به سزایی دارند و به طور تقریبی قسمت عمده مخارج دولت از این طریق تأمین می گردد. علاوه بر تأمین مالی، دولت در جهت نیل به اهداف سه گانه خود یعنی تخصیص منابع، توزیع درآمد و ثبات اقتصادی می تواند از اهرم مالیات استفاده نماید (مجتهد و احمدیان، ۱۳۸۷)

علی رغم تمامی مزیت های ذکر شده برای درآمدهای مالیاتی در مقایسه با درآمدهای غیر مالیاتی، وصول این گونه درآمدها همواره با مشکلاتی روبرو بوده است. یکی از دلایل فاصله داشتن سطح تحقق یافته مالیات از سطح واقعی آن، وجود پدیده فرار مالیاتی است. فرار مالیاتی جزء اصلی فعالیت های زیر زمینی یا بخش نامنظم اقتصاد بوده و اقتصاددانان بیش از پیش به دنبال تجزیه و تحلیل این پدیده هستند. اهمیت این موضوع به اندازه ای است که در بسیاری از پژوهش های انجام شده در زمینه جرم و جنایت، اقتصاد زیرزمینی با فرار مالیاتی یکی در نظر گرفته شده است؛ یک توجیه ممکن برای این تشابه آن است که درآمد گزارش نشده شامل آن دسته از فعالیت های اقتصادی است که در صورت گزارش به دولت، ملزم به پرداخت مالیات هستند.

بررسی ها نشان دهنده آن است که مهم ترین علل اقتصادی گسترش اقتصاد زیرزمینی به بار مالیاتی، حجم مقررات دولتی، کیفیت خدمات عمومی، وضعیت بازار نیروی کار، کیفیت نظام تأمین اجتماعی و فساد اقتصادی مربوط است. در این میان محققان با توجه به تعریف محدود اقتصاد زیرزمینی، بر عامل بار مالیاتی تأکید فراوان داشته و درباره چگونگی این اثرگذاری، نظرات فراوانی ارایه کرده اند. بر این اساس این پژوهش سعی دارد به بررسی عوامل موثر بر فرار مالیاتی بپردازد و دیدگاههای ماموران مالیاتی در این زمینه را بررسی و تحلیل نماید.

۲-۱- بیان مسئله

یکی از موارد مهم برای منابع درآمدی آینده، مالیات است. مالیات علاوه بر تامین مالی مورد نیاز دولت نقدینگی را نیز کنترل کرده و ضمن توزیع بهتر درآمد و ثروت کشور آن ها را در محل های مناسب خرج می کند. در کشورهای در حال توسعه مثل ایران درآمدهای مالیاتی پس از درآمدهای نفتی از اهمیت خاصی برخوردارند. از طرف دیگر ترکیب درآمدهای مالیاتی به علت عوامل اقتصادی و فرهنگی و تاریخی از یک کشور به کشور دیگر متفاوت است، هر چند براساس تحقیقات به عمل آمده، کشورهای در حال توسعه نسبت به کشورهای صنعتی در امر وصول مالیات از تزلزل بیش تری برخوردارند. مسلماً در وصول مالیات ها در کشورهای در حال توسعه باید نکات مهمی را در نظر گرفت. سهم هر فرد در پرداخت مالیات باید متناسب با درآمد و یا ثروت وی باشد.

افرادی که درآمد بیش تری کسب می کنند نشانه آن است که آن ها از امکانات موجود جامعه بیش تر استفاده می کنند، در نتیجه باید برای تامین امور مالی جامعه نیز سهم بیش تری را پرداخت کنند. در این صورت عدالت اجتماعی که یکی از اهداف بارز و مورد تاکید نظام اسلامی است نیز تحقق خواهد یافت. مالیات عمده ترین منبع تامین کننده مخارج دولت است علاوه بر آن دولت با اخذ مالیات و جمع آوری و هدایت آن در جهت انجام سرمایه گذاری های زیربنایی در واقع نقشی زیربنایی را در توسعه اقتصادی ایفا می کند در این حالت که دولت به منبع مهم درآمدهای مالیاتی چشم دوخته تا بتواند طرح های عظیم اقتصادی خود را به نحو جامع و کامل اجرا کند. متأسفانه با توجه به اهمیت همکاری اشخاص حقیقی و حقوقی با دولت در برخی موارد مشاهده می شود که افرادی درصدد عدم انجام مسوولیت قانونی خویش در قبال برخورداری از خدمات دولتی هستند و مالیات قانونی و حقه دولت را پرداخت نمی کنند. کوشش برای کاستن از بار مالیاتی در گذشته و حال امر رایجی بود و افراد بسیاری کوشش خود را صرف یافتن راه هایی جهت نیل به این مقصود می کنند. فرار از پرداخت مالیات در کشورهای در حال توسعه امری شایع است که عمدتاً به دلیل دشواری جمع آوری اطلاعات مربوط به درآمد، تولید، مبادلات، اسناد مالکیت و ارث در این گونه کشورها مرتبط می شود. در این کشورها اخذ مالیات برای بسیاری از مردم یک مفهوم عجیب ناخوشایند و گاهی نیز غیرقابل درک به شمار می رود که این امر یعنی سرسختی در پرداخت مالیات و تنها شمار اندکی از مردم علاقه مند به پرداخت مالیات هستند. میل به فرار مالیات به انگیزه های فرهنگی

و پایین بودن سطح فرهنگ مالیاتی در جامعه و در عین حال انگیزه های اقتصادی مربوط می شود. از این رو مساله اصلی پژوهش در این تحقیق بررسی عوامل موثر بر فرار مالیاتی می باشد که از دیدگاه ماموران مالیاتی که خبره ترین افراد در این زمینه هستند مورد بررسی قرار گرفته و راه حلها و راهکارهای مناسب در این زمینه بیان و مورد تحلیل قرار گرفته است. می توان با استفاده از نتایج بدست آمده از تحقیقات انجام شده در این زمینه با فرار مالیاتی به شیوه ای که منطقی و قابل قبول برای عام باشد مقابله کرد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

مالیات به عنوان یکی از مهم ترین منابع درآمدی دولت، نقش مهمی در سیاست گذار یهای مالی ایفا می نماید، و می تواند متغیرهای کلان اقتصادی از جمله تولید، تورم، بیکاری، تراز پرداخت ها را تحت تاثیر قرار دهد، از این رو بررسی این موضوع از جهات مختلف حائز اهمیت است. از طرفی با توجه به این که در اقتصاد ایران، نفت نقش تعیین کننده ای در جهت تامین هزینه های دولت به عهده دارد، کاهش وابستگی به این منبع و جایگزینی آن توسط مالیات از اهمیت بالایی برخوردار است.

بررسی دلایل کاهش درآمدهای مالیاتی و عوامل شکل گیری آن کمک می کند تا اصلاحات قانونی لازم، برای جلوگیری و کاهش آن انجام شده و زمینه لازم برای افزایش آن و افزایش کارایی نظام مالیاتی فراهم شود. به عبارت دیگر، بستر مناسبی برای توسعه اقتصادی فراهم گردد. شایان ذکر است که عدم وابستگی به فروش نفت موجب می شود تا این امکان فراهم گردد که از تولید و صادرات مشتقات حاصل از نفت، اشتغال بیشتر و درآمد ارزی بالاتری نصیب کشور شود. بنابراین با شناسایی علل و عوامل مساله فوق می توان گامی موثر نیز در جهت توسعه اقتصاد غیر نفتی برداشت. بر این اساس آثار اقتصادی این موضوع، می تواند بر بودجه دولت و سایر متغیرهای اقتصادی قابل بررسی و مطالعه باشد. عدم تحقق درآمدهای مالیاتی میتواند نتیجه عوامل متعددی باشد؛ از جمله کمبود نیروی انسانی متخصص، ناکارآمد بودن نحوه رسیدگی پرونده های مالیاتی، تاخیر طولانی در وصول مالیات، بخشودگی ها و معافیت های مالیاتی غیرضروری، نرخ های پایین مالیات به ویژه برای اشخاص حقوقی و همچنین گسترش زمینه های لازم برای ارتکاب جرم فرار مالیاتی و مواردی از این قبیل. تحقیق این موضوع که عوامل مذکور و یا عوامل دیگر، هر یک چه سهمی در عدم تحقق درآمدهای مالیاتی را در پی خواهد داشت، خود مطالعه و تحقیق دیگری را می طلبد و در این